

La construcció de l'església del convent i altres obres realitzades per Pau Aguiló al primer decenni del segle XX

per Ramon Miró

LES MEMÒRIES DE PAU AGUILÓ

Publiquem i comentem en aquest treball un fragment de les memòries de Pau Aguiló Duró que correspon a les obres que féu en aquest entorn, aproximadament entre finals de 1903 i 1909.

El fragment que publiquem comprèn les pàgines 223-266 de la llibreta manuscrita de Pau Aguiló, corresponents als apartats o capítols XXII-XXIV; unes fotocòpies d'aquestes pàgines foren lliurades a l'alcalde de Bellpuig, senyor Josep Pont i Sans, per la néta de l'autor, Antonieta Aguiló, amb permís de publicació i d'utilització de les informacions que contenen; li agraïm la confiança de passar-nos-les per poder-les transcriure i treballar.

Segons ens informa la nota d'Antonieta Aguiló, les memòries recorden també algun fet anterior a la vida de l'autor, com és el cas de l'ocupació de Lleida pels francesos, i el fet que van matar el padrí de Pau Aguiló. I bàsicament reporten la vida de Pau Aguiló Duró (1869-1940).

Probablement foren escrites per Pau Aguiló ja cap a la vellesa, quan tenia prou estones vagaroses per rememorar els fets viscuts; això explica que no hi hagi una datació gaire detallada dels fets. Tot i així, al text que transcrivim hi ha la precisió de tres dates que l'autor recorda per uns altres fets prou importants que hi foren concomitants: mentre vivia a Bellpuig, treballant en la construcció de l'església del convent, va néixer el seu fill Ramon, el 1905 (pàg. 236); recorda també el mal negoci de les obres que féu a l'església de Secastella, prop de Graus, l'any 1907, a causa de les fortes pluges i inundacions; i, finalment, recorda els dies en què va arribar a témer per la seva pròpia vida a l'Espluga de Francolí, mentre residia i treballava a la casa-noviciat dels paüls, el juny de 1909, perquè hi hagué els fets de la Setmana Tràgica de Barcelona i les vagues consegüents. Comprovem, doncs,

en aquests fets el funcionament dels típics mecanismes de datació utilitzats per la memòria oral.

Pau Aguiló se'n presenta en aquestes memòries com un home treballador, honrat i lliurepensador, i quasi podríem dir que bona part dels fets memorats quedaren gravats a la seva memòria en base a les difícils proves que hagué de vèncer en defensa o manteniment d'aquestes qualitats, tot i treballar una colla d'anys en edificis de religiosos.

És clar que les crítiques i les valoracions una mica radicals de personatges que fa en el relat, cal agafar-les *cum grano salis*, puix que en aquest moment no tenim altres visions complementàries a confrontar-hi. També cal prendre amb precaució alguna afirmació històrica; així, diu que el convent de Bellpuig data del segle XIV, però en realitat el que hi havia en aquell temps era la capella/església de Sant Bartomeu i, probablement, s'havia fundat ja la confraria que en tenia cura; com a màxim hi ha la referència a un priorat. És amb els Cardona, a inicis del segle XVI, que trobem la fundació i construcció del monestir de Sant Bartomeu; s'anomenà també convent o monestir de Jesús, puix que fou, des del principi, un monestir de framenors observants, coneguts popularment com a frares de Jesús.

A l'espera de poder veure publicada la integritat de les seves memòries, donem aquest fragment a l'avançada, com un tast que ens informa, per una via de coneixença directa, de la vida dels paüls a Bellpuig, de l'ambient de la població i d'altres fets importants vinculats a les obres que féu Pau Aguiló en edificis d'altres poblacions més o menys properes.

AGUILÓ Nuevo producto de la casa
PARA PELDAÑOS Y FREGADERAS
TELÉFONO 395
DES PACHO RAMBLA DE FERNANDO 16
TALLERES: CARRETERA DE BARCELONA

AGUILÓ
LÉRIDA

La Casa P. AGUILÓ se complace en invitar a los señores Proprietarios, Arquitectos, Ingenieros y Constructores para que antes de construir visiten y consulten sus proyectos de edificación a la referida Casa. — Esta Casa dispone de largos estudios y laboriosos experimentos acaba de obtener la patente y lanzar al mercado su nuevo producto..... "CUARCITA" material el más duro que hasta hoy se ha conocido, habiéndole dispensado el público la más entusiasta acogida. — Con "CUARCITA" se ejecutan trabajos imitando a la perfección las más variadas y raras piedras que se encuentran esparcidas por todo el Globo. — Las piedras de "CUARCITA" escultradas y aplicadas en un edificio dan la sensación de que han intervenido los más ricos materiales. — Con "CUARCITA" se construyen peldaños, arrimaderos, embaldosados, columnas, lavabos, mostradores, fuentes, fregaderas, y en fin, los más artísticos y variados trabajos que entran en la construcción.

Piedra artificial en general. — Grandes existencias en tuberías de cemento

Despacho: Rambla Fernando, 16. — Teléfono 395. — LÉRIDA. — Talleres: Carretera de Barcelona. — Teléfono 516

Propaganda de l'empresa Aguiló que apareix a l'oplusque Lérída (Barcelona, 1927) de Valeri Serra i Boldú

DE CONVENT FRANCISCÀ A CONVENT DE PAÜLS

La primera monografia que aparegué sobre el convent de Sant Bartomeu, o convent de Jesús, és l'obra "Lo Convent de Bellpuig" que presentà Valeri Serra i Boldú als Jocs Florals celebrats a Lleida el 1907; li fou premiada i, després, fou publicada com a fulletó a part per la impremta Sol & Benet de Lleida, el 1908. És, encara avui, el millor treball que ens explica el canvi de titularitat del convent durant el segle XIX i les reformes realitzades a inicis del segle XX.

Al capítol cinquè és on parla d'aquest període. En base al *Llibre verd*, explica com, el 1809, vingueren els francesos a Bellpuig i s'apostaren al convent; cremaren i destruïren altars, imatges, l'orgue, portes i finestres. Després, en el setge de Lleida per part de les tropes espanyoles, aquestes utilitzaren el convent com a hospital militar i també es notà negativament el seu pas.

Els franciscans referen l'altar major (1816), referen imatges, empedraren el presbiteri, obtingueren una campana nova (1825) i acabaren un nou cadirat del cor (1829), però els fets revolucionaris de l'any 1835 obligaren la comunitat a abandonar el convent.

En l'estat d'abandó es produí la visita de Pau Piferrer i, després, l'ordre governativa de trasllat del panteó de Ramon Folch de Cardona a l'església parroquial (1841), executada tot seguit.

Serra i Boldú resumeix així el procés de degradació posterior del convent: "No feya gaire temps que'l panteó era fora del Convent, que va accentuarse més l'enderrocament: va caure la volta de la esglesia y quasi bé tota la teulada. Aixís y tot van habitar les parts habitables del Convent algunes families, fins que'ls en va treure l'estat ruïnós de algunes parets y de l'ala dreta del edifici, pero van quedar los baixos habils y's van utilizar pera pleta de bestiar. ¡Tant havia degenerat l'hermós edifici que bastía la pietat de un príncep fill de Bellpuig! (*Lo Convent de Bellpuig*, pàg. 39).

L'Estat va vendre l'edifici i el terreny contigu a Ramon Franquesa i Castells, de Sant Martí de Maldà, per set mil cinc-cents dues pessetes, el nou de desembre de 1871. Davant l'oferta de compra del convent per part d'un antiquari barceloní que volia els claustres per a una finca d'esbarjo, es formà una comissió de tres bellpugencs (Pau Bertran i Vives, Ramon Capdevila i Balcells i Joan Baptista Font i Rubió) que anaren a parlar amb el propietari. Aconseguiren signar un conveni amb el fill hereu, Josep Franquesa i Suñer, que assegurava la propietat del convent a favor d'ells (amb escriptura autoritzada pel notari de Bellpuig, Francisco Molina Istúriz, el sis de setembre de 1896).

Feren campanya de recollida de diners i n'hi despengueren sense gaires resultats. A la fi el cediren en venda al reverend pare Salvador Oller i Vilamajor, prevere, sacerdot de l'oratori de Sant Felip Neri, i fill de Bellpuig, amb una sèrie de condicions (essent la principal que en faria la cessió gratuïtament en usdefruit a una comunitat o congregació religiosa acceptada pel bisbe de Solsona). Entre 1897 i 1898, s'enllestí la venda i també l'avinença amb l'orde dels paüls perquè

l'habitessin. Aquests inauguraren la Casa Missió l'u d'octubre de 1899, amb una magna processó que partí de l'església parroquial.

Resalta com a primer pare superior del convent i actiu restaurador el pare Miquel Pedrós. Especialment destaca que el quatre d'octubre de 1903 celebraren l'acte de col·locació de la primera pedra de la nova església, presidit pel pare Salvador Oller, el rector de Bellpuig i el pare Pedrós com a superior del convent (vegeu-ne la descripció detallada a *Lo Convent de Bellpuig*, pàg. 42).

I afegeix: “Tres anys justos s’han estat pera refer la església y poders’hi celebrar missa. La nova església ocupa com queda dit lo mateix lloch de la vella, ab la diferencia de que les capelles de totes dugues bandes, son practicades en la paret, y p’el darrera de les del cantó del Evangeli, hi passa un espayós corredor. Lo cor, pessa del tot esgambiosa, se comunica ab la Galeria del Duch per medi de un corredor que ofereix quatre amples tribunes engrandint mes la església. No está del tot acabada, per mes que puguin celebrarshi’ls divins oficis, solzament hi ha

Edició del treball *Lo Convent de Bellpuig*, de Valeri Serra, premiat als Jocs Florals de Lleida de 1907 (Sol & Benet, Lleida, 1908)

un altar, qu'es lo major. Lo demás tot está nú y pelat, esperant caritats que moblin aquella ayrosa y elegant construcció d'estil gòtich modernisat." (*Lo Convent de Bellpuig*, pàgs. 42-43).

Valeri Serra acaba fent la propaganda dels ensenyaments que donaven llavors els pares paüls, també de les missions, i anima a participar-hi i a ajudar-los a completar les obres materials i espirituals.

Entre altres fotografies que il·lustren el treball, n'inclou una on podem veure perfectament l'aspecte de l'església del convent tal com fou construïda de nou a inicis de segle (és a dir, la construcció feta per Pau Aguiló), i per això la reproduïm aquí.

Durant la Guerra Civil, dues bombes destruïren l'església, i n'hi hagué una nova construcció a la postguerra, molt més modesta, com bé ens recorda Pere Ortís. La diferència entre la forma arquitectònica actual de l'església del convent i la que mostra la fotografia reproduïda és ben apreciable i estalvia més comentaris.

LES DADES I ELS FETS

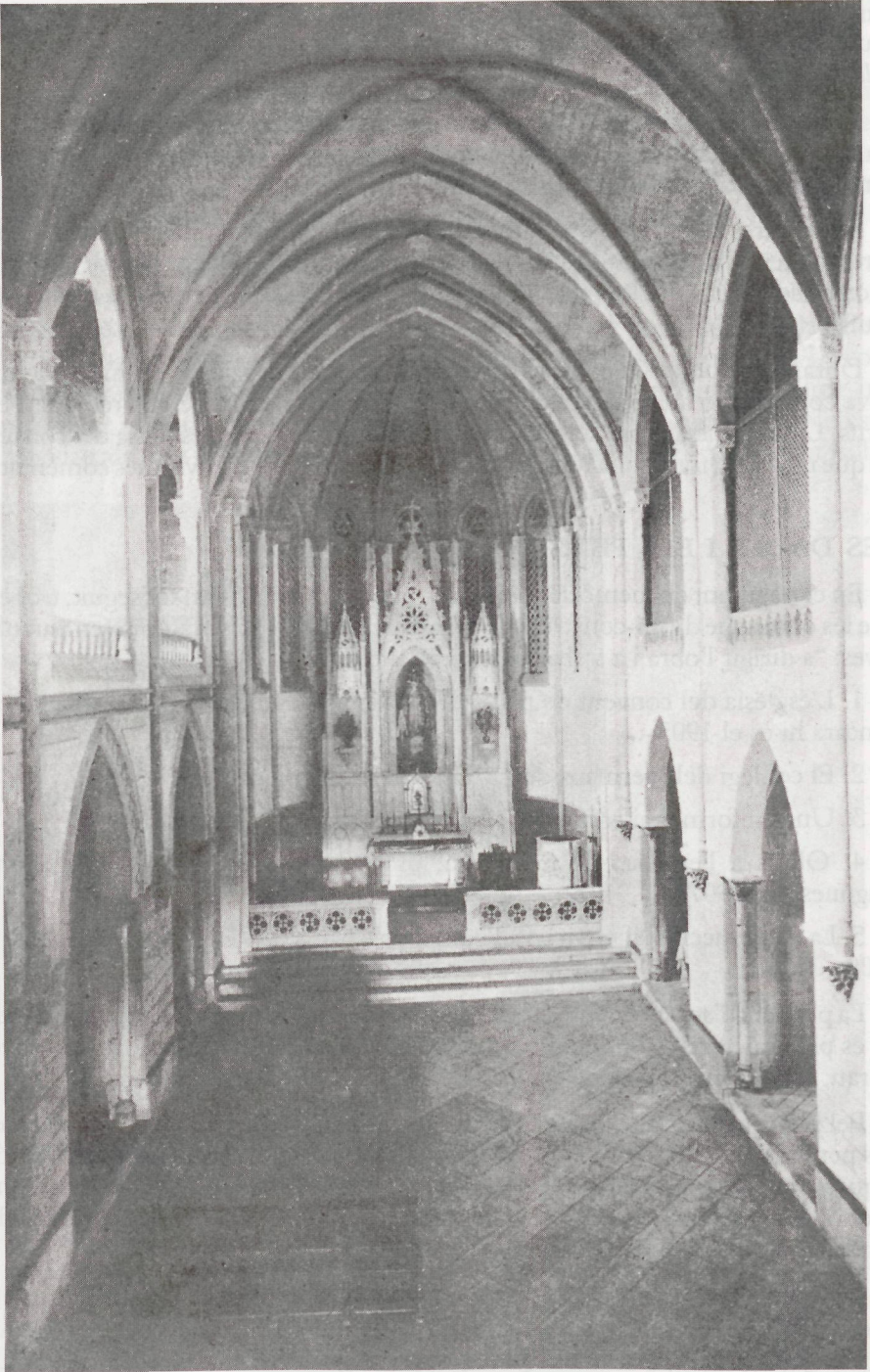
En el fragment de memòries de Pau Aguiló que transcrivim tot seguit, trobem que les obres que dirigí-construí com a mestre d'obres i paleta alhora (en paraules seves: "a dirigir l'obra i a treballar amb la paleta a la mà"), són:

1. L'església del convent de paüls de Bellpuig i algunes reformes al convent –encara hi és el 1905–.
2. El col·legi dels germans de La Salle, de Mollerussa.
3. Unes reformes al convent dels pares escolapis, de Barbastre.
4. Obres a l'església de Secastella, prop de Graus, a l'actual Ribagorça aragonesa, el 1907.
5. La construcció del noviciat a l'edifici dels paüls de l'Espluga de Francolí, el 1909.

La primera d'aquestes obres fou la que li comportà més temps, tot i que aquest no és precisat al relat. Sí que diu que hi vingué de Lleida, recomanat pel senyor Borau; i que a més a més de l'església, féu diverses reformes al convent.

Pel seu relat ens assabentem que, si bé els primers plànols de l'església foren fets per l'arquitecte Campmany, no eren del gust del pare superior, pare Pedrós, i aquest acabà per liquidar la relació amb l'arquitecte i enviar-lo a ell a Barcelona, a veure l'església que els paüls tenien al carrer Provença, perquè fes l'església del convent a l'estil de la de Barcelona.

També ens assabentem que el pare Salvador Oller fou el veritable financer d'aquestes obres de construcció de l'església i de restauració del convent, i que féu un avançament de diners a Pau Aguiló perquè pogués instal·lar-se a Bellpuig: "Un frare fill de Bellpuig i que perteneixie a la Orde de Sant Felip Neri, amb residència

Vista anterior de l'església del convent tal com fou construïda per Pau Aguiló (Foto extreta de *Lo Convent de Bellpuig*)

a Barcelona, va ser l'ànima de la restauració del convent. Ell era qui hi abocava la bossa, doncs a Barcelona en feia tants com volia. Aquest frare, doncs, va comprendre lo poc o molt que jo valia, i al efecte em va donar a entendre que m'establís a Bellpuig i que feina no me'n faltaria (com aixís va ser). Em va fer un préstec de cinc mil cinc-cents pessetes, amb les quals vaig comprar un pati, i vaig construir-me una casa a la carretera de l'Estació." (pàg. 240).

Les relacions amb la gent de la vila, però, no són pas massa bones. Parla del fuster Francisco, que feia la feina de fusteria del convent; del manobrer Botona, que treballava per a ell, i de la broma pesada que gastà a uns que s'havien instal·lat davant l'obra com a observadors impertinents (els "protectors" del convent, segons els qualifica ell amb ironia).

I dels grups polítics bellpugencs, en fa un panorama força expeditiu: hi havia dos grups, els republicans i els catòlics, amb un casino cada un: "La gent del poble, uns eren republicans i els altres catòlics. Els primers eren uns poques soltes, i els altres uns hipòcrites malvats. En aquella gent tenia que fer-me?" (pàg. 236). Per això -diu- acabà per no relacionar-se amb ningú i passar les estones de vagarositat passejant pels afores del poble amb els seus fills.

Tot i que la relació amb els pares paüls fou bona, no arribà a la "tertúlia" -com precisa Pau Aguiló- i, a banda la relació de treball amb els subordinats que tingué a l'obra, no sembla que establís cap relació d'amistat amb gent del poble, o, almenys, aquestes relacions són del tot omeses a les seves memòries.

Molt poques dades dona de la realització de la segona obra, només que fou "a satisfacció de tots". Quant a la valoració de la relació amb els frares francesos instal·lats a Mollerussa, està feta en clau de clarobscur: d'un costat eren "més vius que la tinya", i de l'altre "Els hi tinc que agrair, no obstant, per lo cavallers i l'estima en què em tenien" (pàg. 241).

Tampoc no dona gaires dades sobre les obres de reforma que féu al convent dels pares escolapis de Barbastre. Sí que fa esment del bon tracte que va rebre per part dels frares, i de la simpatia mútua que hi hagué amb ells des del principi. Relació que, puix que es considera lliurepensador, li serveix per exemplificar el seu concepte de "la Fraternitat". N'és contraexemple, en canvi, la seva fugaç relació amb els benedictins instal·lats a set quilòmetres de Barbastre.

Les obres a l'església de Secastella són passades també ràpidament; recorda que fou a l'època de les grans inundacions de l'any 1907, i que no li van anar bé, econòmicament, puix que havia de pagar els operaris i tenir-los inactius per problemes de transport dels materials.

Per acabar, les obres fetes a la casa dels paüls existent a l'Espluga de Francolí tornen a comportar una explicació detallada, similar a la que hem vist per a les primeres obres (l'església del convent de paüls de Bellpuig). Aquí, els primers contactes ja foren accidentats, puix que l'havia precedit un impostor que els estafà. Ell s'instal·là a viure a la mateixa casa dels paüls, i tingué una colla d'operaris, d'entre els quals destaca com a ganduls i inútils els homes que li havien aportat

els dos poders fàctics -en podríem dir- de la població, el cap dels carlins i el rector. Se n'alliberà tan aviat com va poder, i aquest fet li congruà les ires del rector, que l'acusà públicament de liberalot perquè havia conservat com a operaris tan sols una colla de perdularis que no anaven a missa.

Vista parcial d'un dels patis del convent, amb el pou de la cisterna. Targeta postal editada per Angel Toldrà Viazo. Barcelona

A. T. V. — 828 — BELPUIG, Patio del Claustro del convento de Franciscanos

Contrasta aquest fet amb la temença posterior que manifesta quan, amb els fets de la setmana tràgica de 1909, a Barcelona, i les repercussions que hi hagué a la zona (vénen a refugiar-s'hi deu o dotze frares patüls del convent de Barcelona, que expliquen l'onada anticlerical que es produí a la ciutat, i com els havien cremat l'església -la mateixa que ell havia visitat anys enrera per fer la del convent de patüls de Bellpuig-; hi ha vagues a tot l'entorn i fins i tot hi ha grups que, emparats per la nit, desmunten part de les vies del tren), ell passa una nit a la teulada de la casa-noviciat, temorós que assaltin la casa, el prenguin per un frare i el matin. L'explicació més plausible -tot i que ell no l'explicita- podria ser que voltessin per la zona escamots revolucionaris o anticlericals forasters, els quals sí que podrien prendre'l pel que no era si assaltaven la casa-noviciat i el trobaven allí.

Tant el convent de patüls de Bellpuig com el noviciat d'Espluga de Francolí repregueren llur funcionament normal després de la Guerra Civil, i de les reconstruccions necessàries. Per llegir un relat força amè i personal de la vida d'aprenentatge al convent i després al noviciat, recomanem la lectura de la novel·la *Mirall d'anatema* (Lleida/Barcelona, 1982), de Pere Ortís.

CRITERIS D'EDICIÓ

Hem regularitzat l'ús de majúscules i d'accents. També hem introduït algun canvi en la puntuació per fer-ne més fàcil la lectura i la comprensió. I hem substituït les grafies per les correctes, quan el canvi no comportava una pronunciació diferent (o massa divergent).

Hi ha alguns barbarismes, dialectalismes (propis del dialecte nord-occidental, constatables als tres nivells bàsics d'anàlisi: la fonètica, la morfosintaxi i el lèxic) i també vulgarismes; degut al fet que el nostre objectiu no ha estat fer-ne una edició filològica sinó més aviat històrica (valoració del text com a portador d'informació sobre una època i un àmbit determinats, viscuts directament per l'autor), no hem introduït canvis de lletra per a remarcar-los ni ens entretenim ara a comentar-los. Per fidelitat al text, però, tampoc no els hem eliminat.

Així mateix hi ha alguna estructura sintàctica castellanitzant que hem respectat, puix que no deixa de ser un testimoni de l'ús real de la llengua en un moment determinat, en àmbits no especialitzats.

Sí que hem utilitzat la cursiva per destacar aquelles paraules que Pau Aguiló subratlla per ressaltar-ne el significat.

ANNEX:

Memòries d'en Pau Aguiló i Duró

XXII

Ja sóc a Lleida altra vegada, però disposat a emprendre el viatge a Bellpuig. A Lleida em varen posar al corrent de totes les actuacions que havien fet per a poguer jo fer les obres de Bellpuig, la qual cosa serie molt llarga d'explicar, además de no tenir cap particularitat. Solsament mencionaré un detall que crec d'importància.

Hi havia a Lleida un senyor castellà anomenat Borau, que vivie dels diners dels incauts que tenien la desgràcia de caure a les seves mans. Entre altres *negocis*, deie que ere gerent d'unes mines de carbó i ciment de la Granja d'Escarp. Això li va valdre el recollir algunes accions per l'explotació d'aquelles mines, entre les [223] // quals hi havie persones de Bellpuig (jo no sé si també va agafar als frares).

Aquell senyor segurament va veure en mi un instrument seu per a fer el seu agost, en la col.locació de ciment a les obres del convent; però a pesar de ser molt xerraire, no em va conèixer prou.

Ja sóc a Bellpuig i m'encamino al convent.

El convent de Bellpuig date del segle XIV. La seva construcció en els començaments és d'un gòtic hermosíssim, i com que estave fet en vàries etapes, no es va seguir sempre aquell hermós istil, doncs s'hi troben barrejats diferents istils, i per cert de ben mal gust.

Perteneixie als frares franciscans, i quan la crema del[s] convents del any 1835, aquell no es va lliurar [224] // de la fúria de les turbes, derruint tota l'església.

Com deia, al baixar de l'estació m'encamino al convent, i demano pel pare superior. Surt aquest i li exposo l'objecte de la meva visita. I em diu:

-Per ara, no pentso comentsar cap obra, perquè no tenim cap ral.

Això em va causar un efecte com si m'haguessin tirat una galleta d'aigua freda al clatell. En aquestes poques paraules del superior vaig veure tot seguit algun embolic del senyor Borau, i una desconfiança del superior.

Veient jo que el plan havie fallat, vaig dir-li al superior:

-Està molt bé, senyor superior, veig que m'han enganyat i per lo tant me'n tornaré cap a Lleida. Sento molt haver-lo molestat, i, [225] // sigui com sigui, allí *de feina no me'n falte*. Però jo veuré als qui m'han fet venir aquí per fer-los-hi pagar aquestos gastos, no tenint-ne jo cap *necessitat* d'haver-los fet, doncs *ben bé m'estava jo a Lleida* -vaig dir tot això amb indiferència-.

Aquesta diplomàcia meva va ser de molt èxit, perquè al moment em va dir el superior:

de la fúria de les Turbes, derivant
tota l'Església.

Com al·licí al baixar de l'estació
mícan camí al convent, hi demanava
p'el P. Superior. Fent aquest, hi
l'i exposo l'objecte de la meua
visita, hi hem dit.

= "Per hère, no pènt so convent sa
cap obra perquè no tenim cap rál."

Així hem va causar un efecte,
com si m'aguessin tirat una
palleta d'aire fred al clatell.

En aquestes piques perèules del
del Superior, veig veure fat regut
alguns ambalics del Sr. Barau, hi
una desconfiança del Superior.

Veient jo que el pleis havia fallat
veig dir-li al Superior

= Este molt he sempre Superior,
veig que m'han enganjat, i per lo
tant m'heu tornat cap a l'èida.

Santa molt haber lo malatet, hi

-Home, tot es pot arreglar, perquè tinc referències de vostè en què l'acrediten; majorment les que tinc de les monges del S[agrat] C[or] de Maria, de Lleida. Però miri, potser no el podré pagar amb regularitat, per carèixer la casa de fondos. Som tan pobres ! Quedem en què demà vostè es farà càrrec de l'obra. A l'efecte, vostè s'entreviste amb el senyor Francisco, que és el fuster de la casa, i home de la meua confiança. [226] //

Després d'aquesta entrevista, el cor se'm va aixamplar, perquè al pensar en un possible fracàs, sapiguent jo de com estave Lleida de falta de treballs, i el calvari que m'aguardave a conseqüència de no haver-hi feines, em posave els cabells de punta.

Ademés, ens podíam avenir en una vida de privacions havent gossat d'un bon estar a Montesquiú ?

És mala condició el no estar establert definitivament en una població determinada. Però la fatalitat ho volie aixís.

Em vaig entrevistar amb el senyor Francisco. Aquest ere un *factòtum* del convent. A la apariència ere molt catòlic, però jo li vaig descobrir que ere un hipòcrita i un subjecte de cuidado.

Aixís és que ell em diu:

-Vostè, què hi ve a fer, al convent ? [227] //

-Jo vinc a dirigir l'obra i a treballar amb la paleta a la mà, tant com un altre.

-Aixís ja m'agrade. Jo sóc molt intel·ligent amb les obres, i estaré sempre sobre vosaltres per a què les feines vaigen a l'hora. Quan us trobeu en algun dubte, consulteu-me-ho a mi, que jo us trauré de tot. Ademés, jo us puc despedir quan a mi em dongui la gana, i en tot seré el vostre fiscal.

Vaig haver de tenir molta paciència per escoltar aquella sèrie de disbarats d'aquell ignorant. La situació en què em trobava aixís ho volie. Jo, mentrestant, estudiava a aquell home.

Vaig comentars a plantejar l'obra en una gran expectació de tot el poble. Allò ere un aconteiximent. Per tots els costats m'espriaven. Tenia que recurrir a una extraordinària [228] // prudència. Tothom em feia preguntes, responent jo amb tan poques paraules com podia. Jo volia *conèixer* a tots els qui em rodejaven, i que ben prompte ho vaig lograr.

El primer diumenge vaig tenir que anar a missa, i en sortir-ne tothom volie ser amic meu, abrumant-me a preguntes comprometedores i que jo eludia de la millor manera que podia; i d'un modo molt discret els deixava estar a tots i me'n nava tot sol.

El plano de l'obra, l'havie fet el arquitecte senyor Cammany, i que per cert ere un projecte molt poca-solta. Conforme amb aquest plano anàvam treballant.

El superior em deie que aquell plano no li agradave, i que ere a disgust seu. Jo, per posar en bon terreno a l'arquitecte, m'esforçava dient-li que quan estarie acabada [229] //l'obra, canviarie d'opinió. Però no el podia convèncer. Tant i tant el superior repetie el mateix, que vaig dir-li:

-Pare Pedrós, en vista de que vostè està tan disgustat d'aquest plano, prengui una determinació; perquè les parets van pujant i tot serà en perjudici de vostè.

-És veritat, però la determinació, ja la tinc feta. Mira, te'n vas a Barcelona i et fas capaç de l'església que tenim al carrer de Provença, i la vull exactament igual. Està clar que aquell lujo de metalls no l'hi posarem nosaltres, però lo demés vull que sigui igual.

Em trasllado a Barcelona, prenc los apuntes necessaris i me'n torno a Bellpuig.

Mentrestant, el pare Pedrós va liquidar amb l'arquitecte senyor Cammany. I es va fer l'església poc més o menos [230] // com la de Barcelona.

Aquell senyor Borau va enviar a l'obra un bagó de ciment *Portland* dient-me que ere necessari que jo gastés ciment en abundància, perquè:

-Els frares rai, que tenen quartos !

Jo vaig dir-li que no podia gastar més ciment que el necessari, advertint-li que el bagó de ciment que havie enviat no valie res.

Això no se li va sentar gaire bé, i, a l'efecte, vénen ell i el fuster, senyor Francisco, i tots dos em varen dir lo mateix, és a dir: que gastés ciment a tort i a dret perquè si no "malaït negoci que farem".

Jo vaig contestar-los lo mateix, o sigui, que el bagó que havien enviat no valie res, i que jo no podia gastar altre ciment que el necessari, i de bona qualitat.

Vulguis no vulguis, al cap de dos dies van enviar dos bagons [231] // per falta d'un, i també de la mateixa qualitat. Vaig cridar al senyor Francisco (el fuster) i al senyor Borau, i ens vam reunir tots junts amb el pare Pedrós, i vaig dir-los:

-Pare Pedrós, si les coses continuen d'aquesta manera jo deixaré el treball. Aquest senyor va enviar un bagó de ciment dient que ere Portlant, i no és més que un mal ciment ordinari i pols de carbó barreijat. Li vaig advertir lo que ara dic a vostès, i la resposta ha sigut que ha enviat dos bagons més, també de la mateixa qualitat. La responsabilitat de l'obra caurà sobre mi, i jo de responsabilitat no en vull cap. Per lo tant, li aconsello que al bagó que tenim ja aquí, al senyor Borau, que se l'endugui; i els dos bagons que encara hi ha a l'estació, que en faci el senyor Borau lo que vulgui, que lo que és jo no els gastaré. [232] // No estic jo acostumat a xanxullos ni a males arts i, segons lo que aquí veig, no és altra cosa que una combinació de mala llei, i jo per això no hi passo.

Això va caure com una bomba en aquells senyors. El pare Pedrós va quedar tot parat i, encara que no deie res, se li veie que tota la simpatia requeie amb mi.

El fuster i el Borau procuraven defensar-se, però ho feien amb arguments tan torpes que encara es delataven.

Vàrem quedar sols, el pare Pedrós i jo, i aquest em diu:

-Saps que me hi quedat parat ?

-Vostè està rodeijat d'una colla de tunos; i aqueixos tunos es creien que tenien en mi un instrument, però van molt equivocats. Jo, per guanyar-me la vida, no necessito recurrir [233] // a procediments de mala llei. Bé és veritat que, degut al senyor Borau, jo sóc aquí, i que encara no sé d'aquins medis es va valdre; però repeteixo que ni ara ni mai em prestaré a procediments que sempre m'han repugnat.

Al dia sigüent, em vénen a trobar el Borau i el fuster, i em diuen:

-Ens has partit de mig a mig ! Tu no comprens que tots *hauríam fet quartos* i ara no.n farem ni tu ni nosaltres ? Seràs un pelat. No saps tu que si estàs en aquest treball ens ho deus a nosaltres ?

-Si vosaltres me haguéssiu dit les intencions vostres abans de vindre jo aquí i fer-me proposicions de mala llei, potser us hauria contestat d'una altra manera. [234] // Què us havíau cregut ?

D'aquesta manera vaig acabar amb aquells tunos.

L'obra anave marxant bé. Tots els frares em tenien en gran estima a pesar de les poques paraules que jo tenia amb ells. Dic poques paraules perquè jo mai he sentit les tonteries i absurdos de la religió catòlica, i, de haver enraonat molt com altres fan, per força hauria sigut un hipòcrita. Les circumstàncies així ho volien. Prou pena tenia jo, quan em veie obligat a anar a missa, i alguna que altra vegada fer-me portar la barra del tàlem ! Cada vegada que em veia obligat a fer aquestes coses que.m repugnaven, pensava amb la família. En tertúlia amb els frares, no hi vaig estar mai. Ells prou ho intentaven, però jo, d'un modo molt discret, en fugia; [235] // procurava no delatar-me jo mateix.

Lo mateix em passave amb la gent del poble. Tots volien ser amics meus i portar-me als seus respectius cassinos, però jo sempre ho vaig rebutjar. En primer lloc, per despistar als espies; i no tindre el martiri d'escoltar les *lates* dels poques soltes.

La gent del poble, uns eren *republicans* i els altres catòlics. Els primers eren uns poques soltes, i els altres uns hipòcrites malvats. En aquella gent tenia que fer-me?

La meva distracció ere emportar-me'n la canalleta i passejar per les afores. A Bellpuig va néixer el Ramon, l'any 1905.

L'obra anave marxant bé, i de cada dia els frares em tenien amb més estima. [236] //

Quan vaig conèixer a tots els *protectors* del convent, que només venien a l'obra a fer nosa, vaig procurar eliminar-los i prompte ho vaig lograr. Aquestos vagos es van arreglar d'un banc, compost d'un tauló molt llarg apoyat amb unes pedres. Allí

s'assentaven mirant com nosaltres treballàvem. A les preguntes que ns feien, no contestava a cap d'elles, ni tampoc me'ls mirava.

Un dia, vaig dir a un xicot molt eixerit que teníam a l'obra:

-Mira, Botona -que aixís li dèiam- veus tota aquella gent que s'estan sentats ? Doncs ens fan nosa; a veure com te ho arregles per a què marxin.

El Botona agafe un pic i se'n puija dalt d'una paret vella, que estava feta de tàpia, i que precisament els vagos s'estaven [237] // sentats a baix al peu. El Botona amb el pic comence a picar i amb els peus feie caure la terra damunt dels vagos.

Aquestos es van alborotar com un aixam d'avespes i, encarant-se en mi, em diuen:

-Si us fem nosa, val la pena d'avisar-nos.

-Encara voleu que us avisem millor ? -vaig contestar-los.

Per fi vaig lograr eliminar de l'obra a tots los que no hi tenien res que fer.

També vaig tenir que imposar-me amb el fuster, que, portat de la seva ignorància, sempre em posave obstacles en les feines que jo li encomanava, fins que em vaig vèurer obligat a dir-li:

-Mireu, senyor Francisco. Si no ho feu tal com jo us dic, ho diré a un altre fuster.

D'aquesta manera vaig acabar amb [238] // aquell intrús i pesat subjecte, essent, d'allí endevant, submís amb tot lo que jo li deia.

Com que els frares sempre fan el pobre, no cansant-se mai de pidolar, el pare Pedrós cada dos per tres em deie:

-No sé si podré acabar l'obra. Potser aquesta senmana no us podré pagar a ningú. Les *limosnes* van escasejant.

Jo, com que sabia que els diners no faltaven, doncs, de Barcelona, [h]i acudien com un riu, no feia cas de lo que em deie. Però tant i tant em repetie lo mateix, que vaig comprendre que ho deie per si jo li diria que em rebaixés el jornal, i vaig dir-li:

-Miri, pare Pedrós, quan vostè em digui prou me n'aniré.

Ja no me ho va dir més.

Passaré per alt les diferents fases en el transcurs de l'obra, per no tenir cap importància. El cas és que es va acabar l'iglésia, com també moltes [239] // reformes del convent, que prou falta hi feien.

Un frare fill de Bellpuig i que perteneixie a la Orde de Sant Felip Neri, amb residència a Barcelona, va ser l'ànima de la restauració del convent. Ell ere qui hi abocave la bossa, doncs a Barcelona en feie tants com volie. Aquest frare, doncs, va comprendre lo poc o molt que jo valia, i al efecte em va donar a entendre que m'establís a Bellpuig i que feina no me'n faltarie (com aixís va ser). Em va fer un

préstec de cinc mil cinc-centes pessetes, amb les quals vaig comprar un pati, i vaig construir-me una casa a la carretera de l'Estació. Ja vaig ser propietari.

Per l'influència dels frares, vaig ser conegut en diferents localitats que em sol·licitaven per anar-hi a treballar.

El primer treball que vaig fer a fora va ser el col·leigi dels "Hermanos [240] / de las Escuelas Cristianas" a Mollerussa, més vius que la tinye, com a francesos que són. Els hi tinc que agrair, no obstant, per lo cavallers i l'estima en què em tenien. Vaig acabar dit col·leigi a satisfacció de tots.

Prompte vaig anar a Barbastro per unes reformes al convent dels pares escolapios. Aquestos em van hospedar al mateix convent. No puc més que alabar la cavalleritat d'aquestos simpàtics frares. Em tractaven allò que se'n diu *a cuerpo de rey*. Sobre tot, el pare rector ere una bellíssima persona. Ere un home d'aquells que, al primer moment, es feie ja simpàtic. Bondadós en extrem, tolerant i savi. El vicerector, pare Silvestre, sinó que portave els hàbits de capellà, s'haurie dit que ere el prototipo de la alegria i de la bondat. I tots ells pel mateix istil. Jo, lliurepensador de tota la vida, i que cap força humana és capaç de destruir lo que sóc, per què [241] // simpatitzava amb aquells frares ? Misteris de la naturalesa !

No em varen dir mai qui era ni com pensava. Ens bastave mútuament la espontànea simpatia que inspira la persona, quan és vista per primera vegada. Aixís entenc jo la Fraternitat i el respecte mútuo, prescindint de si són sants o dimonis.

Ben al revés d'aquestos simpàtics escolapios, va ser el pare Mauro, superior dels benedictins, en una residència que aquestos frares tenen prop de Barbastro.

Aquest pare Mauro (català per desgràcia) va sol·licitar del rector de Barbastro que jo hi anés per una visita a les obres que feia, i que distaven de la població set quilòmetros. Vaig anar-hi i em va recibir amb una forma bastant grossera, i que jo vaig dissimular. Prompte vaig acabar de respondre a les consultes que el frare em va fer respecte a les obres, i que li van ser de molta [242] // utilitat. Com que havia fet sis quilòmetros, i sis més que tenia que fer per el retorn sense haver menjat res, em va despedir amb gràcies, i dites además de molt mala gana, sense convidar-me, tan sols amb una copeta de "Benedictine" que ells fabriquen.

Quan vaig arribar a casa dels escolapios i dir-los-hi jo el recibiment que em varen fer els benedictins, es van indignar d'una tal manera, que el pare rector va donar l'ordre que, quan vingués aquell *fulano*, se li negués l'hospedatge que sempre se li feie. Aixís va acabar en aquella casa, aquell gorrero i pocavergonya.

En acabades les obres dels escolapios de Barbastro, de les quals me'n vaig endur un grat record, per mediació d'ells vàrem fer-ne a l'església de Secastilla, que és un poblet de molt poques cases situat vora Graus. Aquestes obres [243] // no em van resultar bé, econòmicament parlant, degut a què van coincidir en les grans inundacions del any 1907, que els operaris que allí hi tenia van estar prop d'un mes menjant i no fent res, degut a què els materials no hi arribaven mai per les dificultats dels transports.

XXIII

La Congregació dels pares paüls tenien un gran edifici a Espluga de Francolí, de recient construcció però que amenaçava una imminent ruïna. Estave habitat per les monges de la mateixa orde i que les van fer marxar, una a Barcelona, altres a Lleida, etc., etc., quedant l'edifici deshabitat.

Els directors de l'orde van pensar de instal·lar-hi allí el seu noviciat. Les tramitacions es portaven a Barcelona i com que a Barcelona (igual que a tot arreu) sempre hi ha algú que està despert, no va faltar qui pensava [244] // treure partit dels frares, i aquest va ser en Marcelino Padró, contractista d'obres.

Abans que tot, convé fer una mica d'història. El pare Gelabert ere el visitador general dels paüls a Catalunya, després d'haver sigut també superior del convent de Bellpuig, persona que ja ell i jo ens coneixíam.

A Barcelona hi havia una família molt rica i molt devota, que en deien casa Comellas. Tenien dues fàbriques de teixits, una a Barcelona i l'altra en el districte de Manresa. Tenien un fill, que per inclinació o *seduït* per la gent negra, va ingressar al convent dels paüls. Jove, d'un talent gens vulgar, i d'una bondat estremada.

Com que els frares, siguin de la orde que sigui, quan auloren un jove de família rica, se'l disputen amb encarnissament, vet aquí que aquest [245] // jove va ser rebut a la comunitat dels paüls amb tots els honors, com a persona principal i rica, donant-li tot seguit el càrrec d'administrador del convent de Bellpuig. Sent, doncs, a Bellpuig, i veient jo que el jove pare Comelles ere persona educada i gens vulgar, prompte vàrem simpatitzar sense sospetxa de cap mena.

Un dia em diu el pare Comelles que els seus pares tenien que efectuar reformes de molta consideració a la seva fàbrica de Manresa, i que tenie desig que fos jo qui m'encarregués de les obres. Jo vaig dir-li que estava a la seva disposició per tot lo que convingués.

Aixís les coses, el Padró, que com hi dit abans tenie el domicili a Barcelona, va enterar-se de que els paüls tenian de fer obres a Espluga, i que la rica família Comelles, que tenie un fill a la congregació, també [246] // tenie que fer obres a la seva fàbrica de Manresa.

Lo primer pas que va fer en Padró, va ser travar amistat amb la família Comelles, i que prompte ho va conseguir; els quals van enterar al Padró de tots els pomenors de les obres que tenien que efectuar els paüls. Prompte el van presentar al visitador general, pare Gelabert, i que d'acord tots plegats, es varen fer els preparatius de l'obra, però reservant-se el pare Gelabert que tenia que ser jo l'encarregat de l'obra, cosa que el Padró va accedir sense xistar. Jo no coneixia al Padró ni l'havia vist mai.

Hi ha que fer constar que jo, ni directe ni indirectament vaig manifestar a ningú que desitjava treballar en aquelles obres. Deixava fer.

A la casa de l'Espluga, objecte de les reformes, hi havie un frare i dos *hermanos* com a guardians, fins que estessin fetes les obres. [247] //

Un dia rebo una carta del pare Gelabert dient-me que em posàs camí de l'Espluga per encarregar-me de les obres, i acompanyant un[a] altra carta per presentar-la al pare Vigatà, que ere el que estave a Espluga. Ere el segon dia de Pasqua.

Arribo a Espluga a les cinc de la tarde i m'encamino cap al convent. Prompte em vaig trobar devant d'un gran casalot solitari. Toco la campana de la porteria i, a pesar de sentir uns passos molt llaugers, ningú obrie. Jo comprenia que m'estaven observant sense vèurer jo a ningú. Torno a tocar la campana i tampoc me obrien. Ja acabava la paciència. Per últim s'obre un pam la porta, i que no es podie obrir més, perquè hi havie una gruixuda cadena que ho impiedie.

Apareix la cara d'un frare en aquell pam de porta oberta, i em diu:

-Què vols ?

-No és vostè el pare Vigatà ? [248] //

-Sí !

-Doncs jo sóc en Pau Aguiló, del qual vostè ja en té notícia.

-No et conec; no sé qui ets; no es pot entrar -però tot això dit en la forma més grossera que hi vist.

-Però, pare Vigatà ! Tingui en compte que jo sóc el qui em tinc d'encarregar de les obres, i que al efecte porto una carta del pare Gelabert per a vostè.

-Torna un altre dia; avui estic sol i no vull obrir.

-No hi té vostè aquí l'hermano Vidal i l'hermano Gallart ? Aquestos ja em coneixen.

-No hi són, ara !

-Que tantes punyetes -vaig dir jo, tot indignat, sense reparar on era, i tot anant-me'n.

Aquell imbècil, al veurer la meva resolta actitud, va obrir la porta i em cridà, però jo no en feia cas. Torna a cridar més fort, dient-me:

-Puija, [249] // puija ! No ho sents ? Puija !

Jo, que resignat em giro i vaig puijar, però amb cara de vinagre. Tant se me'n donave ja dos com tres.

Aquell frare fastigós obre la porta i em fa entrar, acompanyant-me a la seva celda, i em diu:

-No en facis cas, del recibiment que te hi fet, perquè fa pocs dies que em va passar un cas molt gran. Quan has vingut, que has enraonat amb algú ?

-Quan vostè em coneixerà, veurà que jo no enraono ni amb la meva sombra.

-Doncs mira, fa pocs dies que va vindre a Espluga un subjecte, i que precisament té igual paregut amb tu. Doncs aquell subjecte se'm va presentar

també dient-me que venie per fer les obres del convent. Jo el vaig créurer, i el gran tuno es va donar a conèixer al teuler, al fuster, als magatzems de materials [250] // de construcció, a la fonda, etc., etc. Quan tothom el va conèixer i creien tots que ere veritat, tornave de casa en casa ensenyant un taló del ferrocarril, tot dient-los-hi que li havie arribat un bagó d'eines, i que en aquell moment encara no havie rebut els fondos que esperave. Està clar que tots es van brindar a entregar-li les quantitats que ell demanave, i el resultat va ser que se'n va anar d'aquí amb unes quantes centes pessetes.

Aquesta peroració del frare em va fer molta gràcia, i li vaig perdonar la grosseria en què em va rebre. Però no em va dir si aquell *viu* també havie *agafat* a ell, que, segons les apariències, tot podrie ser.

Em vaig hospedar a la fonda del poble. Al cap de dos dies va venir el Padró amb un fàrrogo de planos, i a preparar l'obra.

Després dels saludos de rigor entre [251] // el Padró i jo, aquest em va posar al corrent de lo que es tenie que fer, i entregant-me els talons del ferrocarril, d'uns bagons que venien, d'eines, de Barcelona.

Al trobar-me en presència del Padró, vaig veure un senyor molt elegant i molt fi, i amable en extrem. Els dits tots carregats d'anells, i tot ell perfumat. Semblave tot un marquès. Jo, de moment, em vaig estranyar que un senyor tan elegant tractés amb tanta afabilitat a una persona tan senzilla com jo, demanant-me el meu parer en les diverses operacions que es tenien que fer a l'obra. Però al transcurs de la conversació, prompte vaig véurer que aquell senyor tan elegant ere un solemne hipòcrita, com aixís mateix va ser. Jo també vaig notar que ell m'estudiave, i segurament es va formar de mi el concepte de que era jo un paleta de poble, i un incondicional dels frares. Però lo que el desconcertave [252] // ere el meu caràcter sèrio, i que li tornava les pilotes a puesto quan entràvam a discutir les diverses operacions de l'obra, no donant jo el meu braç a tòrcer, doncs més aviat vaig fer-li observacions de lo equivocat que ell anava. Resultat, que tot aquell enfarfec de planos que ell va dur de Barcelona, no van servir de res.

El Padró venie un cop cada senmana a portar-me els diners dels jornals i demés gastos de l'obra. Hi ha que advertir que l'obra es feie per administració, i que el Padró tenie el 12 per cent de benefici sobre els *gastos totals*. D'aquí ve que ell procurave introduir materials de molt preu.

L'obra anave endevant, però seguint en absolut el meu criteri.

El pare Vigatà feie d'amo i senyor que, donant-se-les d'intel·ligent, s'introduïe [253] // per l'obra, enredant i destorbant els operaris. No parave aquí el seu intrusisme, sinó que em portave a l'obra gent reclutada per ell, i no hi ha que dir que tots procedien de recomanacions dels catòlics de Esplugua. Prompte es va convertir aquell treball en una atracció dels vagos del poble.

Jo vaig fer observar al pare Vigatà lo improcedent de admetre tanta gent, i que la majoria d'ells no servien per a res. Però tot inútil. Vaig escriure al pare Superior

de Barcelona, donant-li compte de la pertorbació que ocasionava a l'obra el procedir del pare Vigatà.

Aquella carta va fer efecte, doncs prompte va venir el pare senyor Vilanova. De tot això, el pare Vigatà no en sabia res, però jo sí que sabia que tenie de vindre dit senyor Vilanova.

Com deia al principi, jo estava hospedat en una fonda del poble, i no hi estava del tot bé. Com que [254] // al convent hi havia unes habitacions molt grans i ventilades, el meu desig ere estar-me allí; és a dir, menjar i dormir al convent.

El pare Vilanova em va dir que els estatuts de la casa no permetien que entre ells hi hagués gent estranya, a l'Orde. Però com que la casa encara no estave constituïda, no hi havia cap inconvenient en admetre'm entre ells. Efectivament, estava com *lo peix al aigua*. Que la gent em miraven com un frare més ? Poc m'importava. De modo que teníam dos criats i un cuiner per cuidar-nos al pare Vilanova i a mi, com també donar hospedatge quan venie el Padró.

El pare Vilanova ere una persona cultíssima, tal vegada el millor talent de tots els paüls. Sèrio, home de poques paraules, coneixedor de les persones, tolerant i bondados, però [255] // enèrgic i d'una conversació molt mesurada i amena. Si tots els frares fossin així, no hi haurie tants hipòcrites.

Al vindre, doncs, aquest senyor, el pare Vigatà es va haver de posar a les seves ordres, ben a *reganyadents*, i dient-me a mi que com que era l'encarregat de l'obra, podia treballar amb entera llibertat, admetent i despedir la gent del modo que a mi em semblés.

Prompte vaig confeccionar una llista de tot el personal inútil per a despedir-los, com aixís ho vaig fer. Això va ocórrir un dissabte. Al endemà, diumenge, i al celebrar el rector de la parròquia la missa major, va enterar als feligresos de què "l'encarregat del convent havia despedit tota la gent *bona*, quedant-se a tots los *perdularis* i que no van a missa. Aquest encarregat deu ser algun *lliberalot* que hem de procurar treure'l d'aquella obra, com també a tots els *dimonis* que allí s'han quedat." [256] //

Naturalment que, al mateix dia, va anar una embaixada de tots els catòlics, presidits pel dit rector, a *parlamentar* amb el pare Vilanova.

Aquest els va rebre com acostumava a rebre a tothom, i després d'haver-los escoltat, els hi digué que ell no hi podie fer res, "doncs és incumbència del encarregat de l'obra."

No va trigar gaire en topar-me el pare Vigatà, dient-me:

-Què has fet, desgraciat ! Fulano, sotano i mengano estaven posats per el jefe dels carlins; i mengano, sotano i fulano, per el senyor rector. Nostre Senyor ja te ho tindrà en compte !

-Aixís ho espero -vaig contestar-li jo.

I havia que veure a aquell pobre frare al amonestar-me, que semblava que estava posseït de tots los esperits malignes. La cara avinagrada, els ulls li sortien i els punys tancats, amb actitud amenaçadora. Estava fet una *fúria*. [257] //

Degut a la neteja que vaig fer, l'obra marxava com una seda. Prompte ens van sorprendre els fets del mes de juliol del any 1909. Fets ocorreguts a Barcelona, i anomenats la "Setmana Tràgica".

Jo, com que estava també al convent, *no les tenia totes*. Arribaven males notícies de Barcelona per veus volanderes (puix no hi havia periòdics). També en aquestes comarques es notava malestar. A l'estació de la Floresta varen cremar el tren correu.

El pare Vilanova estava serè, com si no ocorria res. Tant és així, que després de sopar se'n va anar a dormir com de costum. Però no jo, que me'n vaig anar a la teulada, i allí vaig estar fins a la matinada, observant tot lo que ocorria. Estant-me allí, sentia els cops de pics com trencaven la via. Sentia els rumors de les turbes. De tant en quant, se [258] // sentien tocs repetits de xiulets, com obeint a senyals dades.

La nit era alarmant per demés. En cas d'un assalt al convent, com justificava jo que no tenia res que veure amb els frares ?

La situació era crítica per demés. Passaven dos, tres, quatre dies, i no teníem cap notícia de Barcelona ni d'enlloc. Esplugua, Montblanc, Vimbodí, etc., etc., tot estava en *huelga*.

Un dia després d'haver sopat, truquen a la porta i un dels *hermanos* va a obrir. Obrir la porta i sentir un crit esgarrifós del hermano, tot en un mateix temps. I era que els frares fugitius de Barcelona van volguer gastar un[a] broma al pobre hermano, que aquest, tan prompte va obrir la porta, se li van tirar al demunt, tot cridant "Morin els frares ... !" i després, acompanyada aquesta frase amb grans riallades (què felinos són aquestos frares, que no han desempenyat ni desempenyaran [259] // mai cap càrrec d'importància entre ells ! Afarta'm i diga'm moro).

Doncs aquella nit vàrem rebre la visita de deu o dotze frares vestits de *persones*, fugitius de Barcelona, i que van efectuar el viatge a peu; i per ells ens vàrem enterar que ademés de moltes esglésies i convents cremats, també van cremar el seu, del carrer de Provença.

La persecució per part del govern va ser, després d'aquestos fets, va ser (sic) infame. Com a cap visible d'aquells fets es va empresonar a Ferrer i Guàrdia, fundador de la Escola Moderna, la qual escola va ser perseguida sempre pels elements clericals.

Doncs bé, en una de les visites que feia el Padró a l'Esplugua, un dia ve i ens diu:

-Demà ha de comparèixer en Ferrer davant del consell de guerra, i segurament l'afusellaran. Quan això sigui, compraré un dècim. [260] //

Jo vaig sentir una indignació sorda al sentir aquelles paraules, dites tan hipòcritament. El pare Vilanova callant, com ere el seu costum, però segurament també coincidie amb mi.

Jo no sé lo que es va tramir a la casa dels paüls, a Barcelona, però el cas és que al cap de pocs dies va venir a Esplugua el pare del Padró, dient-nos aquest que al seu pare li convenien prendre les aigües de l'Esplugua per una temporada. Però jo no me ho vaig empassar.

Al efecte, va sol·licitar del pare Vilanova per a què el seu pare se hospedés al convent. Però el pare Vilanova se hi va negar, i el va engegar a una fonda.

El vell Padró ere un tipo extremadament gros, casi un fenòmeno. El qui el veie per primera vegada, ja sabia que estave en presència d'un pocavergonya. Descarar, insolent, hipòcrita, però en mala sombra; mal educat, grosser, etc., etc. [261] //

El personal que a Barcelona treballave baix les seves ordres eren uns màrtirs, doncs de la seva boca sortien les paraules més brutes que les que pugui engegar un carreter. Aquest tipo ens varen portar a l'Esplugua !

Jo vaig deduir de tot això que el Padró (fill) va donar a entendre als frares de Barcelona que la presència del seu pare a les obres de l'Esplugua ere necessària, tant per l'activitat en l'obra com tocant a la part econòmica; y està clar que els frares es van deixar entabanar, i d'aquesta manera aquell desvergonyit *veranejarie* a l'esquena dels frares. El pare Vilanova també ho va entendre aixís, però tot callant.

Ja tenim el vell Padró a l'obra. Lo primer que em va demanar, va ser una cadira, puix no es podia despendre d'ella. Agafave la cadira i es plantave davant d'un grupo [262] //de paletes, que els pobres, al veure'l, ja quedaven esverats i torbats. "Tu! Aquest bastiment no està a plom. Tu ! Mulla més la paret. Tu ! No tiris tant morter per terra. Tu ! Aquell paleta no té maons. Tu !" I sempre estàvem aixís ! Lo que jo disposava, ell me ho destorbave. Les combinacions que jo tenia fetes, ell me les tirave per terra. En fi, una anarquia.

Jo no sé qui va ser l'autor. Però encara que ho hagués sapigut, me ho hauria callat. Un dia, al anar-se a assentar a la cadira, es va treure el mocador per espolsarla i se li va enganxar el mocador en una agulla que hi havia al cul de la cadira; al veure aquella *burla*, va començar a cridar com un boig, i hi vàrem acudir el pare Vilanova i jo, dient-nos lo que li havia passat. No va poguer més, el pare Vilanova, que [263] //esclatar en unes grans rialles que li van durar molt rato. Jo també no vaig poguer detindre la rialla. Com més mon rèiam, més enfurismat es posava ell. I està clar que, el riure, ens el produïe el pensar l'afecte que hauria fet aquella agulla, al deixar-se caure de cop a la cadira, com tenie per costum.

Quan en havent acabat de dinar venie a l'obra (com que s'afartave com un porc), se n'anava a trobar al pare Vilanova, dient-li que se n'anave a l'església a *resar*.

Un dia, ja cansat de les seves intemperàncies, vaig recullir tota la documentació que de les obres tenia, i li vaig dir:

-Senyor Josep, aquí té tota la documentació i els fondos que tinc; i vostè es fa càrrec de l'obra. Jo me'n vaig a agafar la paleta i posar-me [264] // a treballar.

-I jo me'n vaig a recullir la maleta i me'n vaig a Barcelona -va contestar-me ell.
I, efectivament, ja no el vaig veure més.

XXIV

Vaig acabar les obres de l'Espluga, que van costar 220.000 pessetes; i com que el Padró hi tenie el deu per cent, li van tocar a ell la friolera de 22.000 pessetes sense tenir cap mal de cap, sense comptar els descuentos que ell cobrave de les cases subministradores de materials de Barcelona.

Agafant-se a la levita del senyor Comelles, ell va lograr de fer les obres per contracte de la fàbrica de Manresa. A mi em va proposar de que hi anés per fer-li d'encarregat, però jo me hi vaig negar rotundament.

Jo no sé lo que va passar en aquelles obres de Manresa. Però el cert és que, per una malifeta del Padró, la [265] // casa Comelles de Barcelona va fer quiebra. Lo disgust que els patüls varen passar per efecte d'aquell fet va ser gran, majorment en aquell frare jove, fill del senyor Comelles; tant va ser aixís, que fins es temie si haurie parat boig.

I tant com jo els vaig avisar a tots que aquell Padró ere un hipòcrita malvat; i sense volguer-me escoltar, fins que va vindre un temps que tots em varen donar la raó.

Resultat: que els patüls saben i sabien que jo era anticatòlic. Però que a pesar d'això em consideren amic d'ells i de tota confiança, com jo també he procurat correspondre.

Antiga pica baptismal de l'església de Sant Nicolau, de Bellpuig